

# War Studies traditionen (på Syddansk Universitet): Hvad, hvordan, hvad nu?

**Peter Viggo Jakobsen, lektor, Forsvarsakademiet og professor (deltid),  
Center for War Studies, Syddansk Universitet, peja@fak.dk**

Denne konklusionsartikel demonstrerer, at alle bidrag i dette særnummer lever op til den multidisciplinære forståelse af War Studies traditionen, som Sten Rynning præsenterer i introduktionsartiklen. Alle bidrag kan karakteriseres som multidisciplinære, fordi de er inspireret af forskning fra andre discipliner. For virkelig at gøre en forskel og skabe forskning i verdensklasse bør Center for War Studies nu tage næste skridt og udvikle tværfaglige integrerede undervisningsforløb og forskningsprojekter. Det vil skabe forudsætningerne for at generere forskningsprojekter, som adskiller sig meget mere markant fra dem, man arbejder med i de eksisterende discipliner.

Denne artikel har til formål at binde en sløjfe på de øvrige bidrag til dette særnummer. Da omdrejningspunktet er War Studies, og hvordan denne tradition forstås og praktiseres ved Center for War Studies ved Syddansk Universitet, har jeg valgt at tage udgangspunkt i den forståelse af War Studies, som Sten Rynning præsenterer i sin introduktionsartikel. Jeg starter derfor med at indkredse, hvad War Studies er, og hvordan denne tradition kan afgrænses fra andre måder at studere krig på. Resultatet er en definition med tre komponenter. Dernæst spørger jeg, hvordan War Studies kan gøre en forskel sammenlignet med andre tilgange? Her er konklusionen, at det er tilfældet, når forskere fra forskellige discipliner formår at etablere et fælles tværfagligt sprog og på den baggrund formulerer

problemstillinger, tilgange og metoder, der adskiller sig fra dem, der formuleres inden for andre discipliner og traditioner. Denne forståelse af at gøre en forskel danner herefter grundlag for en analyse af artiklerne i dette særnummer. Det viser sig, at artiklerne lever op til begge krav, og at forskningen på Center for War Studies kan betegnes som multidisciplinær, fordi forskerne lader sig inspirere af forskning fra andre discipliner i udarbejdelsen af deres problemstillinger og analyser. Artiklerne i særnummeret kan imidlertid ikke betegnes som interdisciplinære, fordi bidragyderne ikke integrerer flere discipliner i deres problemstillinger og analyser. Artiklen afrundes derfor med en opfordring til medlemmerne af Center for War Studies om at udvikle tværfaglige integrerede undervisningsforløb og forskningsprojekter, så de kan forløse det potentiale for tværfaglig krigsforskning i verdensklasse, som centeret og dets forståelse af War Studies traditionen rummer.

Artiklen er bygget op omkring tre hovedspørgsmål: Hvad kendetegner War Studies-traditionen, Hvordan gør War Studies en forskel, og Hvad skal Center for War Studies nu gøre fremover?

### **Hvad kendetegner War Studies-traditionen?**

At definere War Studies som en selvstændig forskningstradition, disciplin eller videnskab er alt andet end let. Som påpeget af Hans Siggaard Jensen er der tre gængse måder at definere og afgrænse forskningstraditioner på (Jensen, 2007: 40). Den første tager udgangspunkt i et vidensområdes genstand (krig) og metoden der bruges til at studere genstanden med. Problemet er her, at fænomenet krig er så multifacetteret, at det ikke meningsfyldt kan indfanges med anvendelse af én særlig metode eller et begrænset sæt af metoder. Den anden afgrænsningsmåde er problemorienteret. Her udgøres kernen i en forsknings-tradition af en række centrale problemer, der skal løses ved hjælp af en række metoder, som traditionens medlemmer er enige om. Metode 2 er lige så problematisk som den første, fordi krig giver anledning til så mange centrale problemer af vidt forskellig karakter, at den heller ikke gør det muligt at afgrænse studiet af krig på en klar og entydig måde. Praktisk erfaring og praktikere inden for et givent vidensfelt udgør den tredje måde at definere forskningstraditioner på. Her udgør de professionelle soldater og det militære håndværk det logiske udgangspunkt, når vi ser på krig. Men hvis man lægger denne metode til grund, løber man ind i samme problem, som det var tilfældet med de to øvrige: kun en brøkdel af den samfundsrelevante krigsforskning bliver indfanget. Nemlig den, der knytter sig til, hvordan officerer bedst anvender militære styrker og våbensystemer til at opnå politiske mål. Men selv dette felt er svært at afgrænse. Det ses af udviklingen på de militære uddannelsesinstitutioner, hvor antallet af fag og vidensområder, der anses som centrale for officerernes praktiske virke, er vokset kraftigt de sidste 50 år. I 1960'erne bestod det danske Forsvarsakademis officersuddannelse eksempelvis af fire hovedkomponenter: militære operationer, forvaltning, statskundskab og krigshistorie. Siden da er antallet af fagområder og fag vokset, så de i dag også

inkluderer (militær) strategi, ledelse, psykologi, pædagogik og organisation, teknologi, fremmedsprog og interkulturel kompetence (Møller, 2007: 9, 24).

War Studies lader sig altså ikke afgrænse på en klar og dækkende facon på nogen af de tre gængse måder skitseret ovenfor. Chefen for Forsvarsakademiet Generalmajor Karsten J. Møller nåede i 2007 frem til samme konklusion:

»Krigsvidenskab tilhører socialvidenskaberne og den er tværfaglig og syntetisk i enestående grad. Deraf følger, at det er uhyre vanskeligt at definere og afgrænse fagfeltet, og der er derfor heller ikke enighed herom i fagkredse. Dertil kommer, at der ikke eksisterer en almen anerkendt begrebsverden eller metode« (Møller, 2007: 9).

Møllers betoning af tværfaglighed og nødvendigheden af at analysere krig med flere forskellige videnskabsteoretiske tilgange og metoder for at opnå en tilstrækkelig forståelse af fænomenet er identisk med det syn på krig, som War Studies traditionens grundlægger og bannerfører, Department of War Studies, Kings College of London, anlægger. Department of War Studies, hvis grundlæggelse og udvikling Sten Rynning beskrev i sin introduktionsartikel til dette særnummer, skriver følgende på sin hjemmeside:

War is a key aspect of human experience, and people have long sought to understand it from a diverse range of perspectives. Students of war are drawn from the ranks of historians, social scientists, philosophers, jurists and artists. Practitioners of war find instrumental value in its study. These, and others, have brought their particular insights and concerns to bear on the subject, with the result that many aspects of war are now understood from a variety of highly specialised standpoints. However, the study of war from any single standpoint, or through the lens of any one academic discipline, inevitably produces a narrow perspective which cannot accommo-

date war's complexities. Individual issues are elucidated, but we remain a long way from understanding war 'in the round'. Such a goal demands a different, more holistic, approach (Kings College of London, 2017).

Som det fremgår af Rynnings introduktionsartikel, er det samme holistiske forståelse, der ligger til grund for aktiviteterne på Center for War Studies på Syddansk Universitet og for bidragene i dette særnummer. Det samme gælder de fleste andre uddannelses- og forskningsinstitutioner samt tidsskrifter, der beskæftiger sig med krig. De hylder tværfaglighed og metodefrihed som nødvendige forudsætninger for at opnå en fyldestgørende forståelse af fænomenet krig. (Se fx formålsbeskrivelserne for *Armed Forces & Society*; *Critical Military Studies*; *Journal of War and Culture Studies*; *Media, War & Conflict*; og forskningsinstitutionerne: *The Berlin Center for Cold War Studies*; *The Center for Cold War Studies and International History at UC Santa Barbara*; *Center for the Study of War, Propaganda and Society*; *Centre for War Studies University of Birmingham*; *Centre for War Studies, Trinity College*, and *The Scottish Centre for War Studies*).

Man kan finde fire typer af klare afgrænsninger indenfor krigsfeltet: funktionelle (fx tidsskrifterne *Air and Space Power Journal*, *Military Medicine Journal*, *Political and Military Sociology: An Annual Review* og *Seapower Magazine*), tidsmæssige (f.eks. tidsskrifterne *Journal of Cold War Studies* og *Contemporary Security Policy*), geografiske/nationale (f.eks. tidsskrifterne *African Security Review*, *Asian Security*, *European Security* og *Journal of Slavic Military Studies*) og endelig fokus på bestemte krige (f.eks. *Civil War History* tidsskriftet som fokuserer på den amerikanske borgerkrig 1861-65) eller krigs/operationstyper (f.eks. tidsskrifterne *Civil War*, *International Peacekeeping* og *Small Wars and Insurgencies* – Henvisninger til disse tidsskrifter kan findes i litteraturlisten).

Men den forskning og udvikling af praksis, der finder sted inden for disse rammer er også karakteriseret af tværfaglighed og metodepluralisme.

Opsummerende kan det altså konkluderes, at War Studies Traditionen er kendetegnet ved tre ting:

- 1) Et eller flere aspekter af krig skal være i fokus på en eller anden måde.
- 2) Krig skal studeres tværfagligt.
- 3) Der er frit valg på alle hylder med hensyn til videnskabsteoretisk tilgang og metoder. »Anything goes«, som Paul Feyerabend i sin tid udtrykte det (Feyerabend, 1975), så længe de gængse krav til videnskabelig praksis overholdes.

Det rejser imidlertid spørgsmålet om, hvordan man så forhindrer det totale anarki og fragmentation af feltet. For hvis alle feltets udøvere kan gøre, hvad de vil, så længe fænomenet krig er berørt på én eller anden måde, hvordan kan man så etablere en fælles kerne, som traditionen kan være sammen om, og hvordan sikrer man dens samfundsmæssige relevans og merværdi? Hvad kan War Studies-traditionen, som andre traditioner og tilgange ikke kan?

### **Hvordan gør War Studies en forskel?**

Som anført i Rynnings introduktionskapitel til dette særnummer handler det om at udnytte de muligheder, som metodefriheden og den tværfaglige tilgang åbner op for. War Studies kan give en bredere forståelse af krig og få flere faglige miljøer til at tale sammen. War Studies skal gøre to ting for at gøre en forskel i forhold til den eksisterende forskning inden for de etablerede fagdiscipliner. Der skal for det første etableres et fælles sprog på tværs af de involverede fagdiscipliner. Forskerne skal have tværgående kendskab til de involverede discipliners debatter, teorier, begreber og metoder for at kunne forstå hinanden og arbejde frugtbart sammen. Dette kendskab

skal for det andet udmønte sig i formuleringen af forskningsspørgsmål, teori- og/eller metodevalg, der er anderledes end dem, som formuleres inden for de enkelte discipliner (Visholm, Grosen, Norn og Jensen, 2012).

Disse to krav lever bidragene i dette særnummer op til. Den første betingelse – etableringen af et fælles sprog og kendskab til flere discipliner – er klart opfyldt. Alle bidragyderne relaterer deres bidrag til den definition af War Studies traditionen, Rynning skitserer i introduktionskapitlet. Nøgleordet var her åbenhed i den forstand, at War Studies (på Center for War Studies på Syddansk Universitet) blev defineret som en tradition, der skulle:

- indfange krig som både videnskab (rationelt instrument hvis effekt kan måles, vejes og forudsiges vha. cost-benefit analyser) og kunst (uforudsigelig størrelse påvirket af følelser, ideologier og held),
- have et kritisk blik for militære institutioners og instrumenters muligheder og begrænsninger,
- understøtte en pragmatisk dialog mellem relevante fagdiscipliner, og endelig
- interessere sig for både teori og praksis og i særdeleshed kombinationen heraf.

Jakob Barfoeds analyse af civil-militære relationer i Danmark ser strategi som drevet af en kombination af rationelle og irrationelle (personlige og bureaukratiske) faktorer. Analysen

anlægger et kritisk perspektiv på de centrale militære og politiske beslutningstageres håndtering af Danmarks flådebidrag til Operation Desert Storm i 1990. Barfoed trækker på en række selvstændige (under-)discipliner i sin analyse (civil-militære studier, historie, statskundskab og strategi) og kombinerer teori og praksis ved at bruge sin teorimodel som grundlag for at kritisere dialogen mellem de civile og militære beslutningstagere. Denne kritik danner grundlag for en række anbefalinger til, hvordan Danmark kan forbedre den militærfaglige rådgivning af de politiske beslutningstagere og måske opnå større indflydelse på de militære operationer, som danske styrker deltager i.

Thomas Ærvold Bjerres analyse af danske krigsfilm og krigslitteratur skriver sig også ind i War Studies-traditionen ved at forholde sig direkte til Rynnings forståelse af traditionen og forklare, hvad kulturstudier kan bidrage med. Bjerre relaterer også sin analyse til den politologiske forskning i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik og bidrager på denne måde til litteraturen om den militære dimension af Danmarks aktivistiske udenrigs- og sikkerhedspolitik. Bjerre peger på, at synet på de danske soldater og den måde, som de repræsenteres på i danske film og bøger indirekte kan påvirke beslutningstagerne ved at give dem et bestemt syn på krig og de danske soldater. Det udfoldes dog ikke videre, hvorfor jeg har valgt at sætte parentes om X i figur 1.

*Figur 1: War Studies-traditionen og bidragene til dette særnummer*

War Studies kendetegn (Rynning introduktion)	Krig og strategi som både kunst og videnskab	Kritisk øje for både muligheder og begrænsninger	Pragmatisk dialog mellem flere discipliner	Fokus på såvel teori som praksis
Barfoed	X	X	X	X
Bjerre	-	X	X	(X)
Feldtmann	-	X	X	X
Maurer	X	X	X	(X)
Rahbek-Clemmesen	X	X	X	(X)
Schack	-	X	X	X

Birgit Feldtman analyserer Danmarks bidrag til pirateribekæmpelsen ud for Somalias kyst i perioden 2008-2016. Feldtman argumenterer for, at War Studies traditionens brede forståelse af krig er nødvendig for at kunne indfange pirateribekæmpelsen, der befinder sig i en gråzone mellem jura og international politik, fordi indsatsen har form af retshåndhævelse (traditionelt en civil politiopgave) udført af flådeenheder og specialoperationsstyrker. Feldtman kobler ligesom Schack sin analyse til den eksisterende politologiske og historiske forskning i Danmarks aktivistiske udenrigspolitik efter den kolde krig. Den juridiske aktivisme er relativt overset, og det bidrager både Feldtman og Schacks artikler i særnummeret til at råde bod på. Feldtman kaster et kritisk blik på den juridiske aktivisme, som Danmark har udfoldet og stiller skarpt på de uklare motiver, der ligger til grund for dele af aktivismen. På denne måde bidrager hun til såvel teorien bag den juridiske aktivisme, som den praksis den har resulteret i.

Kathrin Maurer tager afsæt i Rynnings forståelse af War Studies og forklarer, hvordan kulturstudier og repræsentationer af krig i kunsten er med til at øge vores forståelse af krig. Maurer argumenterer for at sådanne studier er velegnede til at bygge bro mellem det rationelle og det følelsesmæssige og dermed forstå krig som både kunst og videnskab. Ligesom Bjerre understreger Maurer også i sit bidrag, at kunstens fortolkning af dansk krigsdeltagelse påvirker danskernes syn på krig og dermed deres syn på Danmarks aktivistiske udenrigspolitik. Hun forfølger det dog heller ikke, hvorfor hun også får et X i parentes i figur 2.

Maurer relaterer direkte sit bidrag til den historiske og politologiske forskning på området og forklarer, hvordan hendes analyse af det Kongelige Teaters ballet om Afghanistan kan give et anderledes perspektiv på aktivismen, og hvordan balletten bidrager til den danske debat om Afghanistankrigen. Maurers

hovedkonklusion er, at balletforestillingen i store træk afspejler den dominerende diskurs om krigen ved at gøre spørgsmålet om den danske krigsdeltagelse til et moralsk og individuelt valg. Der er større fokus på den enkelte soldat end på principelle spørgsmål om (Afghanistan)krigens væsen og nødvendighed. Maurer kritiserer derfor balletforestillingen for at tabuisere kritik af den danske krigsdeltagelse i Afghanistan, fordi det individuelle fokus gør det sværere at kritisere krigen uden samtidig at underkende soldaternes indsats.

Jon Rahbek-Clemmesen tager afsæt i War Studies-traditionens kritiske komponent. Han viser med udgangspunkt i en analyse af Taksøe-rapportens interessebegreb, at Danmarks militære aktivisme ikke kan begrundes og retfærdiggøres med henvisning til rationelle og materielle interessebaserede argumenter alene. Hans konklusion er, at Danmarks krigsdeltagelse kun kan begrundes og forstås, hvis man også inddrager værdibaserede argumenter. Artiklen trækker direkte på den historiske og politiske forskning i Danmarks aktivistiske udenrigspolitik, samt generelle International Politik-teorier. Den demonstrerer dels, hvorfor dækkende War Studies-analyser bør inddrage både rationelle og emotionelle/ideologiske elementer, dels hvordan War Studies-traditionen ved at afdække tavse antagelser bag Danmarks militære aktivisme kan muliggøre en demokratisk debat om dens fordele og ulemper. På denne måde får analysen også praktisk relevans, fordi en sådan demokratisk debat i sidste instans kan føre til ændringer i Danmarks aktivistiske udenrigspolitik. Dermed åbner artiklen indirekte op for en påvirkning af praksis på samme måde som Bjerre og Maurers bidrag.

Marc Schack anlægger det »brede blik på studiet af krig«, som Rynning skitserer i sit introduktionskapitel, og hans analyse bliver multidisciplinær, fordi den skrives som et bi-

drag til den historiske og politologiske litteratur om Danmarks aktivistiske udenrigspolitik. Schack argumenterer for, at den politiske og militære aktivisme er blevet fulgt op af en overset juridisk aktivisme, som har fortolket folkeretten aktivistisk og udvidende for at kunne give den militære aktivisme et juridiske fundament. På denne måde laver Schack en retlig analyse med direkte relevans for den politiske og militære praksis. Analysen kaster et kritisk blik på den retlige aktivisme, som Danmark har udfoldet, og får demonstreret de begrænsninger og problemer, der ligger i den danske aktivisme af både retslig og politisk karakter.

Opsummerende lever alle artiklerne altså op til den første betingelse for at gøre en forskel – at de abonnerer på den samme forståelse af War Studies-traditionen, har et fælles sprog og kendskab til mere end én forskningsdisciplin. De lever alle op til mindst tre af de kriterier, som Rynning opstiller for, at dette kan siges at være tilfældet (se figur 1).

Artiklerne lever også op til den anden betingelse, at forskningsspørgsmål, teori- og/eller metodevalg skal adskille sig fra dem, der formuleres inden for de eksisterende discipliner. Alle bidragene er inspireret af forskningslitteratur, debatter og problemstillinger, som ligger uden for forfatternes egen disciplin. De to bidrag, der er skrevet med udgangspunkt i kulturstudier (Bjerre og Maurer), er inspireret af den politologiske og historiske forskning og debatten om Danmarks aktivistiske udenrigspolitik. Det samme gør sig gældende for de retslige analyser, som Feldtman og Schack leverer. Disse analyser rækker udover snævre juridiske analyser og forholder sig til den politologiske forskning og debat på området såvel som den politiske praksis i langt højere grad, end det er normen for retslige analyser. Barfoeds analyse af udsendelsen af Olfert Fischer til den Persiske Golf i 1990 bevæger sig ligeledes på tværs af forskellige litteraturer på en måde, der afspejler forfatterens tvær-

faglige baggrund som både Ph.d i International Politik og militær praktiker (jagerpilot). Hans anvendelse af de klassiske teorier om civil-militære relationer, arkiv-studier, litteraturen om dansk udenrigspolitisk aktivisme og ambitionen om at forbedre dansk strategisk praksis åbner op for et nyt forskningsfelt. Rahbek-Clemmesen (International Politik) får på tilsvarende vis kombineret kritisk teori, International Politik teori, og litteraturen om dansk udenrigspolitisk aktivisme i en analyse, som kaster et kritisk blik på aktivismen og den argumentation, som fremføres i Taksøerapporten.

### **Hvad skal Center for War Studies nu gøre fremover?**

Bruger man artiklerne i dette særnummer til at tage temperaturen på War Studies traditionen, som den praktiseres på Center for War Studies ved Syddansk Universitet, er konklusionen, at forskningen kan karakteriseres som multidisciplinær. Multidisciplinær forskning defineres i reglen som forskning, der involverer flere discipliner i arbejdet med relaterede problemstillinger, uden at det resulterer i fælles tværfaglige problemstillinger, metoder og konklusioner. Betingelsen for, at forskning kan betegnes som multidisciplinær er, at forskere fra forskellige discipliner lader sig inspirere af hinanden og analyserer det samme problemfelt med udgangspunkt i deres egne discipliner. Som det fremgik af forrige afsnit, er det klart tilfældet med artiklerne i dette særnummer. Det er lige så klart, at forskningen ikke kan betegnes som interdisciplinær. Interdisciplinær forskning er kendetegnet ved en højere grad af tværfaglig integration, da det forudsætter, at forskere fra forskellige discipliner formulerer fælles problemstillinger, analysestrategier og når fælles integrerede konklusioner (Visholm, Grosen, Norn og Jensen, 2012: 7).

Interdisciplinaritet hyldes i dag i stigende grad som vejen til større indsigt såvel i Danmark som i udlandet. Det er et centralt pa-

rameter, når man søger om forskningsmidler i EU, og danske universiteter profilerer sig med interdisciplinære forskningsprogrammer og centre. Københavns Universitet har et Interdisciplinært Stjerneprogram (Københavns Universitet, 2017), Aarhus Universitet satser på interdisciplinære forskningscentre (Aarhus Universitet, 2017), og Syddansk Universitet har et Center for Interdisciplinær Forskning og Udvikling (Syddansk Universitet, 2017).

Center for War Studies har ingen eksplicit ambition om at være interdisciplinært. Ordet nævnes ikke i Rynnings introduktionskapitel og glimrer også ved sit fravær på Center for War Studies' hjemmeside. Det er ikke tilfældigt. Det har vist sig meget svært at realisere det interdisciplinære ideal og tage skridtet fra multidisciplinær forskning, hvor forskerne lader sig inspirere af hinanden med udgangspunkt i deres egen disciplin til den interdisciplinære, hvor disciplinerne skal integreres og udmøntes i fælles projekter, tilgange og metoder. Den primære årsag er, at det tager lang tid for forskere, som er uddannet og har gjort karriere inden for en enkelt disciplin, at opnå tilstrækkelig indsigt i andre discipliner for at kunne lave integreret interdisciplinær forskning på højeste niveau. Hertil kommer, at det kan være svært at få anerkendt og bedømt interdisciplinær forskning, der ikke passer ind i de etablerede mono-disciplinære institutstrukturer, tidsskrifter og bogserier (Pedersen 2013, 2016; Visholm, Grosen, Norn og Jensen, 2012).

Der kan dog ikke være tvivl om, at Center på War Studies er nødt til at bevæge sig i interdisciplinær retning, hvis man for alvor vil leve op til sin egen ambition om at skabe et forsknings- og undervisningscenter i verdensklasse, der gør noget som ingen andre kan. Center for War Studies er godt på vej med at etablere et fælles sprog blandt de involverede forskere fra Kulturstudier, Jura og Statskundskab. Artiklerne i dette nummer viser, at skribenterne

kender andre discipliner end deres egen, og at de drager nytter af dem. Egentlig integreret interdisciplinær forskning er der dog ikke tale om, og større integration i forskningsprojekter og undervisning er en forudsætning for at skabe forskning, der adskiller sig mere fra den, der i dag bedrives andre steder.

Center for War Studies rummer et stort potentiale for at kunne udvikle original interdisciplinær forskning på baggrund af dets tre discipliner (International Politik, Folkeret og Kulturstudier) og dets formelle tilknytning til Forsvarsakademiets militære praktikere. Dette potentiale vil gradvis forløses i takt med, at der uddannes flere MA- og Ph.d-kandidater i International Sikkerhed og Folkeret (MOISL), der har fået tværfaglighed ind med modernismen, og som vil have lettere ved at bedrive forskning og undervisning, der integrerer disse to discipliner samt kulturstudier. Denne udvikling er allerede på vej gennem den rekruttering, der foregår til centeret. Men den kunne fremmes yderligere ved at give forskerne fra International Politik, Folkeret og Kulturstudier incitamenter til at lave fælles undervisningsforløb og forskningsprojekter. Det skal gøres karrieresundt for den enkelte forsker at satse helhjertet på interdisciplinære undervisningsforløb og forskningsprojekter, fordi det tager tid at sætte sig ind i andre discipliner og opnå det tværfaglige kendskab, der er nødvendigt for at kunne indgå i en kvalificeret faglig dialog med forskere fra andre discipliner end sin egen. Det ville være oplagt at starte med at gøre fagene på MOISL uddannelsen interdisciplinære ved at lave forskere med baggrund i International Politik og Folkeret (og på sigt Kulturstudier?) udvikle og varetage dem i fællesskab. Sådanne integrerede undervisningsforløb ville hurtigt have »spill-over« effekter på forskningen. Det ligger også lige til højrebænet at styrke samarbejdet mellem Center for War Studies' teoretikere og Forsvarsakademiets militære praktikere.

Det er erfaringen fra andre interdisciplinære satsninger, at de tager tid at løbe i gang. Det har også vist sig sværere at få publiceret multidisciplinære forskningsresultater i de mest anerkendte tidsskrifter, fordi de stort set alle er mono-disciplinære. Multidisciplinære satsninger kræver altså goodwill, ressourcer og tålmodighed fra de institutioner, som huser dem (Pedersen 2013, 2016; Visholm, Grosen, Norn og Jensen 2012).

Det er samtidig vigtigt at holde sig for øje, at der skal være mening med galskaben. Interdisciplinaritet kan ikke skal være et mål i sig selv. Det skal give mening forskningsmæssigt, og det skal være lysten, der driver værket for de involverede forskere. Vejen frem går derfor over den pragmatiske og respektfulde dialog mellem disciplinerne, som Rynning slår til lyd for i sit introduktionskapitel.

## Referencer

- Aarhus Universitet (2017), *Fremtiden er interdisciplinær*, tilgået d. 20. januar på: <http://www.au.dk/forskning/interview/>.
- Armed Forces & Society (2017), *About this journal*, tilgået d. 20. januar på: <http://journals.sagepub.com/home/afs>.
- Centre for the Study of War, Propaganda and Society, University of Kent (2017), *The Centre*, tilgået d. 20. januar på: <https://www.kent.ac.uk/history/centres/war-propaganda-and-society/index.html>.
- Centre for War Studies University of Birmingham (2017), *War Studies at Birmingham*, tilgået d. 20. januar på: <http://www.birmingham.ac.uk/research/activity/warstudies/about/index.aspx>.
- Centre for War Studies, Trinity College Dublin (2017), *About the Centre*, tilgået d. 20. januar på: <https://www.tcd.ie/warstudies/about/>.
- Critical Military Studies (2017), *Aims and scope*, tilgået d. 20. januar på: <http://www.tandfonline.com/action/journalInformation?show=aimsScope&journalCode=rcms20>.
- Feyerabend, Paul (1975), *Against Method*, London: Verso.
- Jensen, Hans Siggaard (2007), »Krigsvidenskab og officersuddannelsen: Kommentarer til »Den videregående officersuddannelse i det 21. århundrede: War Studies eller krigsvidenskab som kerneelement?««, *Working Paper*, København: Forsvarsakademiet.
- Journal of War and Culture Studies (2017), *Aims and scope*, tilgået d. 20. januar på: <http://www.tandfonline.com/action/journalInformation?show=aimsScope&journalCode=ywac20>.
- Kings College of London (2017), *Approaches to War*, tilgået d. 20. januar på: <http://www.kcl.ac.uk/study/courses-data/modules/7/Approaches-to-War-7sswm100.aspx>.
- Københavns Universitet (2017), *KU's Stjerneprogram for interdisciplinær forskning*, tilgået d. 20. januar på: <http://forskning.ku.dk/styrkeomraader/stjerneprogrammer/>.
- Media, War & Conflict (2017), *About this journal*, tilgået d. 20. januar på: <http://journals.sagepub.com/home/mwc>.
- Møller, Karsten J. (2007), »Den videregående officersuddannelse i det 21. århundrede: War Studies eller krigsvidenskab som kerneelement?««, *Working Paper*, København: Forsvarsakademiet.
- Pedersen, David Budtz (2013), »Hvordan bedømmer man tværvideenskabelig forskning?««, *Videnskab.dk*, tilgået d. 20. januar på: <http://videnskab.dk/miljo-naturvidenskab/hvordan-bedommer-mantvaervideenskabelig-forskning>.
- Pedersen, David Budtz (2016), *Mid-term evaluation of the UCPH Excellent Programme for Interdisciplinary Research*, tilgået d. 20. januar på: <http://research.ku.dk/strengths/excellence-programmes/>.
- Syddansk Universitet (2017), *KU's Stjerneprogram for interdisciplinær forskning*, tilgået d. 20. januar på: [http://www.sdu.dk/om\\_sdu/institutter\\_centre/c\\_cifu](http://www.sdu.dk/om_sdu/institutter_centre/c_cifu).
- The Berlin Center for Cold War Studies (2017), *Berlin Center for Cold War Studies*, tilgået d. 20. januar på: <https://www.berlinerkolleg.com/en/berlin-center-cold-war-studies>
- The Center for Cold War Studies and International History at UC Santa Barbara (2017), *About Us*, tilgået d. 20. januar på: <http://www.history.ucsb.edu/ccws/about>
- The Scottish Centre for War Studies (2007), *About the Centre*, tilgået d. 20. januar på: <http://www.gla.ac.uk/schools/humanities/research/historyresearch/historyresearchcentres/warstudies/about-thecentre>.
- Visholm, Anne, Lasse Grosen, Maria Theresa Norn og Rasmus Lund Jensen (2012), *Interdisciplinary Research is key to solving society's problems* København: DEA.